

N:o 61.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om anordnande i Vadstena af en asyl för sinnessjuke; gifven Stockholms slott den 20 april 1892.

Med åberopande af hvad bilagda utdrag af protokollet öfver ecklesiastik-ärenden för denna dag innehåller, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att *ej mindre* bevilja ett anslag af 431,790 kronor samt deraf på extra stat för år 1893 anvisa ett belopp af 200,000 kronor för inköp af en i Vadstena belägen fabriksegendom, innefattande tomtnumren 100—108 jemte stadsjordslotterna n:is 26, 27 och 28 samt innehållande enligt en af landtmäteriauskultanten Alfred Eriksson år 1892 upprättad karta 3 hektar 81 ar 85 qvadratmeter, å hvilken fastighet lagfart den 23 juni 1890 meddelats Östergötlands enskilda bank, och för anordnande å nämnda egendom af en asyl för sinnessjuke, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med för detta ändamål upprättade ritningar, äfvensom för vidtagande af i sammanhang härmed föreslagna åtgärder i afseende på förändring af vissa lägenheter vid Vadstena hospital samt anläggning af spårväg och vattenledning till asylen m. m., *än äfven* medgifva, att af den för statsverkets räkning till den 14 mars 1894 utarrenderade egendomen Starby kungsladugård n:r 1 i S:t Pers socken, Dals härad, må vid utgången af nu löpande arrendetid till asylen utan afgäld upplåtas de å förenämnda karta med n:is 3 a, 3 b, 4, 5, 6 och 7 utmärkta egofigurer, utgörande tillsammans 5 hektar 80 ar 35 qvadratmeter.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

G. F. Gilljam.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 april 1892.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
 Statsråden: herr friherre VON OTTER,
 friherre VON ESSEN,
 friherre ÅHERHJELM,
 ÖSTERGREN,
 GROLL,
 WIKBLAD,
 GILLJAM.

Departementschefen, statsrådet Gilljam anförde:

»Oaktadt allt hvad under senare år åtgjorts för utvidgning af landets hospital och asyler, förefinnes likväl stor brist på platser för vård af dertill berättigade sinnessjuka. Antalet sådana platser utgör för närvarande 3,299. Läggas härtill de platser, som vinnas genom nybyggnaderna vid Piteå och Vadstena hospital samt genom inrättande af 20 nya isoleringsrum å den redan i bruk tagna asylen vid Lund, stiger platsernas antal till 3,633. Men äfven om det på Riksdagens pröfning

Om anordnande i Vadstena af en asyl för sinnessjuka.

beroende förslaget om utvidgning af nyssnämnda asyl förverkligas, hvarigenom antalet sjukplatser skulle komma att ökas med 152, blifver tillgången på asylplatser derigenom ingalunda tillräcklig. Medicinalstyrelsen har därför med Eders Kongl. Maj:ts nådiga tillåtelse uppdragit åt en kommission att uppgöra förslag till en större asyl, afsedd hufvudsakligen för vård af obotligt sinnessjuka från mellersta Sverige. Kommissionen har bestått af generaldirektören A. T. Almén, såsom ordförande, samt medicinalrådet G. M. Bolling, hospitalsöfverläkarne, e. o. professorerna N. G. Kjellberg och E. J. G. Hjerström jemte medicinalstyrelsens biträdande arkitekt, hofintendenten A. Kumlien.

Då det blef känt, att en större fabriksbyggnad vid Vadstena med tillhörande tomt om 3 hektar 81 ar 85 kvadratmeter eller 7 tunnland 22,8 kappland jemte fyra andra derå befintliga mindre byggnader var till salu för ett mycket lågt pris, och fabriksbyggnaden vid derå verkställd besigtning syntes vara fullt lämplig att förändras till asyl, utverkades af fastighetens nuvarande egare, Östergötlands enskilda bank, ett medgifvande, att samma fastighet skulle för statens räkning få inköpas för ett pris af 63,600 kronor, derest köpet afslutades före den 1 nästinstundande maj, eller enligt ett senare medgifvande före slutet af nämnda månad, och skulle köpeskillingen komma att ökas med 5 procents ränta från den 1 maj 1892 till den 8 januari 1893, derest betalning vid sistberörda tidpunkt egde rum, hvarigenom det slutliga priset då blefve 65,790 kronor 67 öre. Enligt beskrifning af hofintendenten Kumlien, som jemte generaldirektören Almén besigtigat ifrågavarande fastighet, utgör fabriksbyggnaden, som för tjugu år sedan uppförts för att användas till sockerbruk, en större byggnadskomplex dels i fyra, dels i tre, dels i två våningar med solida väggar af kalksten i godt murbruk och med bjelklag af utmärktaste beskaffenhet. Bottenvåningen är på de flesta ställen belagd med antingen stora, hela, väl hopfogade kalkstensplattor eller ock ett cementskift på cementbeton, hvarför byggnaden vid besigtningen föreföll att vara torr och sund. Byggnadskomplexens vattentak var vid besigtningen, hvad allt trävirke beträffar, godt och solidt, men takpappet, hvarmed det betäcktes, bristfälligt. Inom byggnadskomplexen finnes ett ångpannehus med två ångpannor samt en 140 fot hög ångpanneskorsten. Allt trävirke inom byggnadskomplexen befans vid besigtningen i fullgodt skick, likasom murarna voro i godt stånd. En annan, å tomtens sydöstra del belägen byggnad, innehållande en större smedja, snickareverkstad och retorthus för gasverk, befans äfven vara solidt uppförd med väggar af kalksten i godt murbruk och allt i fullt användbart skick med undantag af takets pappbeklädnad. Ett tredje, mindre hus

af trä innehåller en större bassin, murad och med cement beslagen, samt deröfver en gasklocka. Ett fjerde, vid Slottsgatan beläget hus, likaledes af trä, täckt med tegel och innehållande tre större rum, var ej i fullt brukbart skick. Den femte byggnaden, en i nordvestra delen af tomten liggande villa, innehållande fem rum och kök, i två våningar, är uppförd af reveteradt trä och täckt med takpapp samt var vid besigtningen i godt skick. Denna byggnad står i en stor, vacker park, prydd med stora träd, och är omgifven af ett staket i bästa skick. I öfrigt omgives byggnadskomplexen af ett omkring åtta fot högt plank i brukbart stånd. Fastigheten, som år 1891 taxerats till 87,600 kronor, lär hafva vid fabriken anläggning betingat en kostnad af omkring 400,000 kronor.

För att få den vidlyftiga frågan, huru asylen skulle ordnas, nöjaktigt utredd, uppgjordes af hofintendenten Kumlien preliminära förslag dels till fabriksbyggnadernas förändring, dels ock till de ändringar vid Vadstena gamla hospital, som blefve nödvändiga, derest den nya asylen komme till stånd och skulle förvaltas tillsammans med hospitalet såsom en gemensam anstalt. De preliminära förslagen öfverlemnades derefter till ofvannämnda kommission med anhållan om dess utlåtande öfver berörda förslags lämplighet. Sedan de preliminära förslagen på kommissionens begäran omarbetats, besöktes Vadstena af kommissionens samtliga ledamöter, hvilka då på ort och ställe granskade så väl de nuvarande fabriksbyggnaderna som ock uppgjorda ritningar samt togo alla öfriga hithörande frågor i betraktande. Efter då öfverenskomna grunder har hofintendenten Kumlien, i samråd med medicinalstyrelsens ordförande och föredraganden för hospitalsärenden, utarbetat fullständiga byggnadsritningar m. m., hvilka öfverlemnats till kommissionens granskning för afgifvande af det begärda utlåtandet.

Kommissionen, hvars utlåtande afgafs den 9 sistlidne mars, yttrade dervid, bland annat, att kommissionen, som insåge nödvändigheten af att skaffa snar hjälp åtminstone åt en del af det stora antal patienter, som nu förgäfves sökte vård å rikets hospital och asyler, funne detta ändamål fortast och billigast kunna ernås, derest den för asyl afsedda fabriksbyggnaden för billigt pris förvärfvades och sedan förändrades på föreslaget sätt, hvarigenom densamma inom kort tid kunde blifva fullt användbar till en vårdanstalt för obotliga sinnessjuke. Då de föreslagna anordningarna syntes skola åstadkomma icke blott en brukbar, utan ock en god anstalt, förutsatt att dess verksamhetsområde vederbörligen begränsades till en asyl för vård af obotligt sinnessjuke, ansåg kommissionen sig böra tillstyrka förslaget såsom fullt lämpligt, dock med vilkor

att anstalten användes såsom asyl för obotligt sinnessjuka af manligt kön samt den för asylen disponibla, fabriken redan tillhöriga jordarealen ökades med de å en af landtmäteriauskultanten Alfred Eriksson år 1892 upprättad karta med n:is 3 a, 3 b, 4, 5, 6 och 7 utmärkta, Starby kungsladugård n:o 1 nu tillhöriga egofigurer, utgörande 3 hektar 11 ar 25 qvadratmeter eller 6 tunnland 9,8 kappland åker och 2 hektar 69 ar 10 qvadratmeter eller 5 tunnland 14,4 kappland park jemte vägar, eller tillsammans 5 hektar 80 ar 35 qvadratmeter, motsvarande 11 tunnland 24,2 kappland.

I fråga om asylens beläggning ansåg kommissionens flertal, att utrymmet medgäfvde fullt ändamålsenlig vård för 400 patienter, hvaremot två af kommissionens ledamöter, e. o. professorerna Kjellberg och Hjertström, uttalade såsom sin mening, att enligt af dem gjorda beräkningar anstalten kunde beläggas med högst 350 patienter. Derjemte ansågo sistnämnde två ledamöter sig böra betona, att under nuvarande förhållanden äfven tomtens utrymme icke medgäfvde förläggande till anstalten af ett större antal patienter än det nämnda.

I underdånig skrifvelse den 14 sistlidne mars har medicinalstyrelsen, med öfverlemnande af de till ärendet hörande handlingar, deribland tolf ritningar, två fotografier af nuvarande fabriksbyggnaden jemte landtmäteriauskultanten Erikssons karta deröfver med uppmätning äfvensom en karta öfver Vadstena stad samt fem kostnadsförslag och beskrifning öfver det hela, för sin del anfört följande.

Den ifrågavarande fabriksbyggnaden, som låge i sydvestra delen af Vadstena stad, skulle, sedan byggnaden förändrats till asyl, förenas med de i stadens nordöstra del belägna hospitalsbyggnader medelst en efter Decauvilles system byggd smalspårig jernväg, afsedd för trafik med hästar och menniskor. Afståndet fogelvägen mellan närmaste hospitalshus och den till asyl afsedda byggnaden uppginge till omkring 1,840 fot. Nämnda jernvägsspår skulle derjemte ledas ned till lämplig plats vid hamnen för att sålunda underlätta tyngre varors transport derifrån till gamla hospitalet och asylen. Hospitalet skulle dessutom förenas med asylen genom ett gröfre, i stadens gator nedlagdt vattenledningsrör, förenande hospitalets nuvarande och asylens blifvande vattenreservoarer. Läget af omförmälda jernväg och vattenledningsrör åskådliggöres å den styrelsens skrifvelse bilagda karta öfver staden.

Medicinalstyrelsen hänvisar till en af Vadstena stadsfullmäktige, på framställd förfrågan, till medicinalstyrelsen aflåten, handlingarna bifogad skrifvelse af den 1 nästlidne mars, deri stadsfullmäktige medgifvit: 1:o) att en jernväg enligt Decauvilles system får anläggas från sockerbruks-

tomten utefter Slottsgatan, Sjögatan, Myntbacken och Lasarettsgatan till hospitalstomten jemte ett sidospår till hamnen å derfor lämplig plats, enligt stadsfullmäktiges eller hamnstyrelsens anvisning, och 2:o) att ett vattenledningsrör må nedläggas från hospitalstomten till sockerbrukstomten utefter Lasarettsgatan, Myntbacken, Torggatan, Storgatan och Slottsgatan, med två brandposter och två vattenkastare, dock under vilkor att staden ej vidkännes några utgifter härför samt att framtida underhållet af gatorna mellan jernvägsspåren bestrides genom hospitalsdirektionens försorg. Stadsfullmäktige hafva emellertid i sammanhang härmed framhållit önskvärdheten af att oförmälda vattenledningsrör lades från den nuvarande vattenledningens slutpunkt vid biträdande läkarens bostad förbi allmänna läroverket samt öfver Stora torget och Rådhusstorget med tre brandposter och tre vattenkastare i närheten af dessa ställen, hvilket förslag icke lär öka kostnaderna med mer än ett par hundra kronor.

Då Vadstena stads och hospitalets intressen sammanföle beträffande åtgärder till förekommande af eldsolycka, och en afgiftsfri förbrukning af vatten från tre vattenkastare för hushållsbehof, utan rättighet att derifrån köra vatten, för hospitalet icke kunde medföra annan utgift än den relativt obetydliga, som föranleddes deraf, att den redan befintliga vattenpumpen finge dagligen hållas i gång omkring en half timme längre än eljest vore nödigt, samt då staden, som af hospitalets närhet redan hade icke blott fördelar utan äfven olägenheter, nu visat stort tillmötesgående beträffande spårvägen och vattenledningens sträckning genom stadens gator, har medicinalstyrelsen förordat bifall till stadens framställning härutinnan.

Medicinalstyrelsen har vidare anfört, hurusom af de två handlingarna bilagda kartorna syntes, att sockerbrukstomten genom Fogelsta—Vadstena—Ödeshögs jernväg vore delad i en mindre, obebyggd del om 1 tunnland 8,9 kappland och en större, bebyggd del om 6 tunnland 13,9 kappland. Denna för vanliga byggnader rymliga tomt vore dock alldeles otillräcklig för en asyl, hvars patienter skulle delvis sysselsättas med jordbruk och trädgårdsskötsel. Skulle en asyl å nämnda plats komma till stånd, måste derfor sockerbrukstomten, på sätt kommissionen föreslagit, utvidgas med angränsande mark från Starby kungsladugård n:o 1, som vore utarrenderad för statsverkets räkning och hvarå arrendet utginge med våren 1894. Den å landtmäteriauskultanten Erikssons karta med n:o 2 betecknade andelen af sockerbrukstomten borde förenas dels med å samma karta med n:is 3 a och 3 b utmärkta egofigurer, bestående af en med höga löfträd bevuxen park, samt dels ytterligare med ett stycke af en förr begagnad, men ej vidare underhållen körväg, ut-

märkt med n:is 6 och 7, hvarigenom asylens skulle få en sammanhängande regulier egofigur af ungefär $6\frac{1}{2}$ tunnland. Den bebyggda andelen af sockerbrukstomten åter borde förenas med den med n:o 5 betecknade lilla delen af körvägen samt med den triangulära egofiguren, å kartan angifven med n:o 4, hvarigenom erhöles en oregelbunden, men sammanhängande egofigur af nära 13 tunnland, deraf öfver 6 utgjordes af åker.

Det bebyggda eller egentliga asylområdet borde genom ett högt plank skyddas från jernvägens område och en vägundergång göras genom banken under jernvägen till parken på andra sidan derom jemte den mindre köksträdgård, som der kunde anordnas. Den sydöstra delen af den stora arealen, nu åker, skulle åter bibehållas för patienternas sysselsättning med jordbruk och trädgårdsskötsel. Den nuvarande sockerbrukstomten komme att upptagas af byggnader på sätt plankartepianschen n:o 1 utvisade. Skulle en större jordareal i en framtid blifva behöflig för patienternas sysselsättning med jordbruksarbeten, hvilket syntes mindre troligt, då endast ett fåtal af asylpatienterna, att döma af vid hospitalet vunnen erfarenhet, vore i egentlig mening arbetsdugliga, borde sådan utvidgning utan svårighet kunna erhållas af närgränsande jord, tillhörig Starby kungsladugård.

Af byggnadsritningarna med tillhörande beskrifning framginge, att den egentliga asylbyggnaden skulle bestå af en större hufvudbyggnad med två flyglar, uppförda till tre våningars höjd, utan källare, men med en ofvan brandbotten befintlig vindsvåning, med verkstäder för skraddare och skomakare samt boningsrum för dessa handverkare, uppsyningsman och sjukvårdsbetjening. På sidan om vestra flygeln funnes en utbyggnad, innehållande ett stort rum, som skulle förändras till kyrksal. Byggnaden vore enligt förslaget i bottenvåningen försedd med 11 olika ingångar och 6 från hvarandra lämpligen afskilda trappor af sten, gående från bottenvåningen till vinden och försedda med brandposter m. m. Brandmurar med jerndörrar skulle gå från botten och sträcka sig ofvan takplåten, hvarigenom den stora komplexen blefve delad i flera olika från hvarandra skilda smärre afdelningar. Då vidare enligt förslaget samtliga celler och enkelrum i flyglarne vore försedda med på jernbjelkar murade hvalf, och asylens i tornet högt belägna vattenreservoar vore förenad med hospitalets stora vattenreservoar, syntes medicinalstyrelsen nödiga åtgärder vara nöjaktigt vidtagna så väl med hänsyn till förekommande af större eldsolyckor som ock för den stora byggnadskomplexens delande i flera skilda sjukafdelningar, dessa försedda med olika sof-, dag-, mat- och badrum m. m. Faran för eldsvådor vore för öfrigt minskad derigenom, att

anstalten komme att uppvärmas med ånga från i ett annat hus belägna ångpannor och derjemte förses med elektrisk belysning.

Den från ångmaskinerna bortgående ångan jemte färskånga kunde användas till uppvärmning af vatten till de i husets tre våningar belägna badrummen och för té- eller disskökens behof samt ytterligare till uppvärmning medelst flensrör, förlagda i genom huset gående friskluftskanaler, och vidare till de i korridorer och rum anbringade värmeelementerna. Den i varmkanalerna uppvärmda luften leddes sedan genom i de varma innermurarne förlagda kanaler till värmeelementerna in uti murarne, hvarefter den orena luften genom andra kanaler söges upp till vinden för att utsläppas ofvan taket. Värmeledningen skulle alltså anordnas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det system, som komme att användas vid Piteå hospital.

För sjukvårdens behof skulle finnas två mindre och två större, behörigen afskilda promenadgårdar. Derest flera sådana skulle erfordras, funnes utrymme dertill å tomtens sydöstra del. Det här befintliga stora envåningshuset af kalksten skulle bibehållas nära oförändradt och användas till smedja, snickare- och målareverkstad samt ångpannehus och maskinrum. Det vid Slottsgatan belägna trähuset skulle behörigen iständsättas för att användas till bostadslägenheter åt portvakt och ekonomibetjening. Det i nordvestra delen af tomtens uppförda trähuset skulle användas till bostad åt asylläkaren med flera, hvarjemte den bredvid liggande trädgården och parken skulle blifva gemensamma för läkaren och andra, dock icke för patienterna.

Beträffande asylens beläggning, hvarom, såsom förut är nämndt, meningarna inom kommissionen voro delade, anför medicinalstyrelsen, att kommissionens alla ledamöter dock enats derom att 50 qvadratfot och 625 kubikfot för hvarje sofplats i de väl ventilerade sofrummen vore fullt tillräckliga, och hårdare beläggning hade icke blifvit ifrågasatt. Då ingen anmärkning gjorts mot sof-, dag- och matrummens storlek och beskaffenhet och härtill komme att enligt förslaget asylen hade, efter husets hela längd och genom flyglarne i alla våningar, korridorer af i medeltal 13 fots bredd, större än vid öfriga hospital, hvilka korridorer vid behof kunde användas till dag- och matrum, ja äfven till sofrum, när vid reparationer eller andra tillfälliga behof något sofrum behöfde evakueras; då vidare här vore fråga om vård af obotlige sjuke; samt då för närvarande förefunnes och länge komme att finnas stor brist på platser för många fattige sjuke, hvilka i egna hem saknade, om ej hvarje, så åtminstone ändamålsenlig vård, ansåge medicinalstyrelsen, lika med flertalet inom kommissionen, att vid asylen lika väl som vid hospitalen

sjuke borde mottagas, så långt det ofvan angifna utrymmet det medgäfvæ, eller 400 patienter. Betänkligt vore utan tvifvel, om så många sjuke skulle vårdas sammanblandade inom ett euda hus; men då asylbyggnaden genom brandmurar, jerdörrar, stentrappor och 11 olika utgångar med mera vore nöjaktigt skyddad för eldfara och dertill delad i ett stort antal sjelfständiga afdelningar med skilda sof-, dag-, mat- och badrum samt skilda promenadgårdar, syntes ingen svårighet förefinnas att här mottaga 400 asylpatienter. Detta antal kunde visserligen synas vara rätt stort, men vore dock ringa, om det jemfördes med förhållandena flerstädes i utlandet eller vid asylen i Lund, afsedd för vård af 830 asylpatienter, om ock i flera skilda hus.

Till minskande af utgifterna så väl för asylens första anläggning som ock för den årliga driftkostnaden borde asylen och hospitalet förvaltas såsom en gemensam anstalt, och asylens på grund af dess läge användas uteslutande för män samt hospitalet för vård af kvinnor, dock så att de 13 sinnessjuke män af första klassens patienter, hvilka nu vårdades å mansafdelningen, skulle tills vidare der förblifva, till dess de härför begagnade, eldfarliga och för öfrigt mindre tjenliga husen kunde för andra ändamål användas och lämpliga platser beredas samma sjuke annorstädes.

Vid Vadstena hospital funnes för närvarande platser för 173 män och 187 kvinnor eller tillsammans 360 patienter, deraf 13 män och 13 kvinnor af första betalningsklassen. Genom nu pågående om- och tillbyggnad erhöles med nästa år platser för ytterligare 24 kvinnor. I den blifvande asylens kunde 400 män emottagas, då vid det gamla hospitalet erhöles platser för 371 kvinnor och 13 män. Vid hospitalet och asylens tillsammans kunde således vårdas 413 män och 371 kvinnor eller 784 patienter.

Enär patientantalet alltså komme att mer än fördubblas, blefve ock derigenom vissa för hospitalet ensamt afsedda lägenheter, såsom kök, tvätt- och bagarstuga, alldeles otillräckliga för både hospitalet och asylens såsom en gemensam anstalt. Häraf betingade förändringar kunde emellertid af tillfälliga omständigheter genomföras för relativt helt obetydliga utgifter. Den nu pågående nybyggnaden, afsedd för kök och tvätt, behöfdes uteslutande för köket samt till matrum och bostad för kökspersonalen. Den gamla utdömda tvättstugans kalkstensmurar kunde påmuras med en half vånings höjd, då härigenom kunde beredas nödigt utrymme för tvätt-, tork- och mangelrum samt bostadslägenheter åt tvättpersonalen. Det på senare år inrättade bageriet hade medfört så stor ekonomisk vinst, att anstalterna borde hafva eget bageri och derigenom

göra sig oberoende af det fåtal leverantörer, som kunde påräknas; hvarför ock nuvarande bageriet borde tillbyggas och förses med två nya bakugnar, då samma hus blefve tillräckligt för bagerirörelsen och personalens behof af bostäder. Samtliga häraf föranledda utgifter borde icke uppgå till mer än omkring 20,000 kronor, hvilka inberäknats i de slutliga kostnaderna för det hela.

Vidkommande dessa slutliga kostnader framginge af kostnadsförslaget, att för den blifvande asylen med dithörande spårväg, vattenledning, förändringar och tillbyggnader vid det gamla hospitalet m. m. erfordrades 361,000 kronor. Denna summa borde dock ökas med blifvande utgifter för anbringande af en uteslutande för asylens behof afsedd körväg genom jernvägsbanken under jernvägsspåret, samt för plank och staket mellan asylens och jernvägens områden, af medicinalstyrelsens biträdande arkitekt beräknade till 5,000 kronor, då slutsumman blefve 366,000 kronor. Härtill komme inköpspriset för sockerbrukstomten med dithörande hus och inventarier, uppgående till 63,600 kronor, derest betalning erlades före innevarande april månads utgång, men 65,790 kronor i jemnt tal, derest betalning ej skedde förr än den 8 januari 1893. I sistnämnda fall blefve slutsumman för det hela alltså 431,790 kronor.

Jemfördes dessa af en blifvande asyl föranledda utgifter med motsvarande utgifter för under senare år uppförda hospitals- och asylbyggnader å andra orter inom landet, borde från den nys angifna slutsumman afräknas värdet af tomten, vid pass 8 tunnland hufvudsakligen stadstomter, eller omkring 16,000 kronor, så ock ofvannämnda ränta å köpeskillingen, 2,190 kronor, jemte kostnaden för stängsel kring tomten, ungefär 2,000 kronor, eller tillsammans 20,190 kronor, då för återstående 411,600 kronor erhöles en asyl, hvarest 400 sjuke män kunde få ändamålsenlig vård, och der kostnaden för hvarje sjukplats alltså blefve 1,029 kronor.

Denna kostnad måste erkännas vara i och för sig mycket billig, såsom ock framgår af en jämförelse med motsvarande kostnad vid andra af våra hospitals- och asylbyggnader, i hvilket hänseende må åberopas uppgifterna härom i medicinalstyrelsens underdåniga, förliden höst afgifna förslag till uppförande af en ny flygel vid Lunds asyl. Enligt dessa uppgifter har kostnaden för hvarje sjukplats beräknats vid Lunds hospital till 4,591 kronor, vid tillbyggnaden af Hernösands hospital till 3,160 kronor, vid Upsala hospitals mansafdelning till omkring 4,700 kronor, vid Kristinehamns hospital till 3,030 kronor, vid Piteå hospital till 3,328 kronor samt vid Lunds asyl till 1,726 kronor. Beräknas skilnaden i pris för sjukplats vid den föreslagna Vadstena-asylen och asylen vid Lund i rundt tal till 700 kronor, fås för 400 patienter en besparing af 280,000

kronor. Vid enahanda jämförelse med det billigaste hospitalet, det vid Kristinehamn, blifver prisskilnaden i jernadt tal 2,000 kronor och för 400 patienter alltså en besparing af 800,000 kronor.

På ofvan anförda skäl har medicinalstyrelsen i underdånighet tillstyrkt:

1) att förenämnda i Vadstena belägna fabriksegendom med tomt-numren 100—108 samt stadsjordslotterna n:is 26, 27 och 28, hvarå lagfart den 23 juni 1890 meddelats Östergötlands enskilda bank, måtte för statens räkning inköpas för att på ofvan angifna sätt användas till en asyl för vård af obotligt sinnessjuka män;

2) att vid första blifvande utarrendering af staten tillhöriga egendomen Starby kungsladugård n:o 1 måtte från arrendet undantagas ofvan omförmälda å landtmäteriauskultanten Erikssons karta med n:is 3 a, 3 b, 4, 5, 6 och 7 utmärkta egofigurer, utgörande 6 tunnland 9,8 kappland åker och 5 tunnland 14,4 kappland park jemte vägar eller tillsammans 11 tunnland 24,2 kappland, för att till framtida begagnande för asylens räkning få disponeras af öfverstyrelsen för hospitalen;

3) att vid en blifvande nedläggning af vattenledningsrör mellan gamla hospitalet och nya asylen på statsverkets bekostnad måtte anbringas tre brandposter och tre vattenkastare, hvarifrån tills vidare skulle utan afgift få hemtas vatten för vanliga hushållsbehof, enligt de närmare bestämmelser medicinalstyrelsen egde meddela; samt

4) att för anordnandet af ifrågavarande asyl m. m. måtte hos nu församlade riksdag äskas ett extra anslag af 431,790 kronor, att utgå med 200,000 kronor under år 1893 och med återstoden under år 1894.

Öfverintendentsembetet, som erhållit nådig befallning att inkomma med utlåtande i frågan, har i underdånig skrifvelse den 19 sistlidne mars anført att embetet, vid granskning af ärendet tillhörande situationsplan, byggnadsritningar och kostnadsförslag, så vidt det anginge byggnadsarbeten, för sin del ej funnit skäl till anmärkning vare sig mot de föreslagna anordningarna i arkitektoniskt och konstruktivt hänseende eller mot totalkostnaden, hvilken i förhållande till det ändamål, som vore afsedt att här vinna, syntes embetet kunna betraktas såsom billig.

Sedan ärendet derefter remitterats till domänstyrelsen för afgifvande af underdånigt utlåtande beträffande den föreslagna upplåtelsen af mark från Starby kungsladugård, har bemälda styrelse derom hört tillförordnade domänintendenten och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län, hvilka myndigheter ansett ifrågavarande jordområde

utan synnerligt men för kungsladugården kunna derifrån afskiljas; varande af tillförordnade domänintendenten upplyst, att å området funnes en lägenhet, bestående af boningshus med bod, svinhus och hemlighus, hvilken lägenhet utan kontrakt innehades af repslagaren A. Andersson, som vore egare af byggnaderna och erlade 10 kronor i årlig afgäld till arrendatorn af kungsladugården. För egen del har domänstyrelsen i underdånig skrifvelse den 7 innevarande månad, med vitsordande att lotten n:o 1 af Starby kungsladugård, dit ifrågavarande område hörde, blefve arrendeledig den 14 mars 1894, vidare anført, att då det jordutrymme, som genom föreningen af berörda område med den gamla sockerbrukstomten skulle för den tillämnade asylen erhållas, ej syntes större än som med hänsyn till det betydliga antal patienter, som skulle i asylen inrymmas, torde vara behöfligt, och då, med afseende å hvad myndigheterna i orten yttrat, det ej kunde antagas, att genom upplåtelsen af nämnda område, deraf mer än hälften vore genom Fogelsta—Vadstena—Ödeshögs jernväg fränskild kungsladugårdens öfriga egor, skulle uppstå någon afsevärd olägenhet för kungsladugården, styrelsen, för den händelse beslut fattades om anläggning af den föreslagna asylen, icke hade något att erinra mot den begärda upplåtelsen från kungsladugården, der vid undantag icke syntes böra ifrågakomma för den del af området, som upptoges af ofvan omförmälda byggnader, hvilka blifvit utan vederbörligt tillstånd uppförda.

Enär behovet af ökad tillgång på asylplatser för sinnessjuka är trängande, och då ett gynnsamt tillfälle nu yppat sig att genom de af medicinalstyrelsen förordade anordningar, hvilka synas mig i allo ändamålsenliga, för en jemförelsevis ringa kostnad i icke obetydlig mån afhjelpa den allmänt öfverklagade bristen på sådana platser, får jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, i underdånighet hemställa, det Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att ej mindre bevilja ett anslag af 431,790 kronor samt deraf på extra stat för år 1893 anvisa ett belopp af 200,000 kronor för inköp af förenämnda i Vadstena belägna fabriks-egendom och anordnande derstädes af en asyl för sinnessjuka, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de för detta ändamål upprättade ritningar, äfvensom vidtagande af de i sammanhang härmed föreslagna åtgärder i afseende på förändring af vissa lägenheter vid Vadstena hospital samt anläggning af spårväg och vattenledning till asylen m. m., än äfven medgifva, att ofvan omförmälda del af den för statsverkets räkning utarrenderade egendomen Starby kungsladugård n:o 1 må vid utgången af nu löpande arrendetid till asylen utan afgäld upplåtas.»

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla; och skulle proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse bilagan C till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Carl Tornérhielm.
